

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joan. Henrici Meibomii De Cervisiis potibusque &
ebriaminibus extra vinum aliis Commentarijs**

Meibom, Johann Heinrich

Helmeftadii, 1668

V. C. Adriani Tvrnebi De Vino Libellvs, nunc feorsim editus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10160

V. C.
ADRIANI TVRNEBI

DE

VINO

LIBELLVS,

nunc seorsim editus.

ADRIANI TURNEBI

de vino libellus.

Quidem non dubito, quin hic meus liber, vino iniquior, multorum in me partim odia provocaturus sit, partim risum lacessiturus. Nam qui sine vino vitam degi non posse putant, & ipsi vivere recusant, planè pro generis humani parricida libri auctorem existimabunt, & pro vino libentius, quàm pro aris & focis pugnant. Qui autem paulò æquiores erunt, tamen insolentiâ scriptiois percussi, rem ludibrio habebunt, & inter ea ingeniorum prodigia numerabunt, quæ magno hominum malo ætas nostra tulit. Ac vereor, ne me non satis sanum esse censeant, qui id damnare instituiam, notatâ prope orbis terrarum vitâ, cujus inventor à gratâ posteritate propter beneficium eximium, olim consecratus sit. Sed dum publicè prosum, tanti mihi fuerit hominum in me vel odium, vel ludibrium, quæ nunquam apud me potiora veri conscientia erunt: nec si quis ad scribendum accedit, ut vitam juvet, assentationi potius, quàm veritati servire debet. Qui patrocinari hominum voluptati cupit, fabulas doceat, ut in theatro spectatori plaudenti risum aut fletum moveat. Qui vitæ prodesse magis, quàm placere cupit, hominum iudicia nihil moretur, quæ in tanta morum pravitate corrigenda potius, quàm emerenda sunt. Vereor etiam, ne quis me non ex animi sententia ista scribere, sed jocosè ludere dicat; cum præsertim à vino sodales & gregales mei
me

me calamo alieniorem, quàm poculo prædicare possint. Non defuturos etiam reor, qui me non sobrium, sed madidum & remulentum ista scripsisse dicant, aut ex pridiana crapula languentem vini noxam hoc scripto vindicare jactent. Per me cuique fuerit tam liberum judicare, quàm mihi scribere: neque recuso, quò minus me ex eo hominum genere existiment, qui meliora probant, deteriora sequuntur. Sic vita est hominum, præsertim hoc tempore, ut facilius qui vitia accusent, reperias, quàm qui virtutem sequantur. Ego à tempestivis conviviis, & vini computationibus non perinde abhorreo, ex quibus hoc tamen boni mihi consecutus videor, ut quid vinum noceat imprudentium exemplo, meo potius, quàm aliorum periculo didicerim. Alii suam fortè vinolentiam semper amplexentur, neque ad sobrietatem unquam respiscant, vinum in omni sermone in deliciis habentes, etiam extra convivium propè remulenti: ego ex eo hominum genere sim, qui vini illecebris capiantur, & ut humana sunt, insidioso hosti latus apertum præbeant: tandem tamen aliquando, quanquam serò, intelligant, quanta insint in vino incommoda. Ac si quis, ut paulò antè dixi, me non eam adscribendum religionem, quàm ad testandum afferre putet: scio enim hominibus nostris vix probari posse, ullum in orbe terrarum viniosorem esse, is judicium omittat meum, verum ipsum per se expendat, quod non testimoniis hominum, sed momentis rerum ponderandum est. Si quis autem hic auctoritatem potius eorum, qui valetudini tuendæ præsumunt, quàm nostram sententiam requirat, is sic habeat, me non ita rudem & imperitam hujus artis esse, ut non & ipse per me aliquid invenire, & de aliorum in hoc genere scriptis existimare possim: neque si quid ipse viderim, aut salutariter excogitarim, exspectandam aliorum potius mihi scripturam fuisse,

fuisse, quam meam primo quoque tempore prodendam, cum omnes in medium sua libenter conferre, & de suis civibus & popularibus omni ope bene mereri velle debeant. Misera autem nobis vitæ conditio proponitur, si ita circumscribamur, ut cum sine medico esse & bibere possimus, sine medico nostram de cibo potuque sententiam declarare non ausimus; cum illic magis nostra intersit medicum adhibere: hinc res intra verba sine periculo consistat, Quid quod eam miseram & deploratam esse vitæ rationem ducimus, quæ ex medicorum præscripto & formula degitur? Ergo ut ejus artificii sum indoctior, eam meis scriptis homines veniam quæso tribuant, quam suæ vitæ libenter indulgent, nec à scriptore medicinam magis, quàm à potore flagitent; quanquam nominare possim, si necesse sit, ex nobilissimo medicorum collegio primarios homines & claros, hujus disputationis meæ approbatores, quorum nominibus parcam, fraudaboque potius me eorum testimonio, quàm eos nonnullorum invidiæ objiciam. Facebat hinc ista insinuatatio: medicus non est; resque ipsa potius quàm vocabula hominum putentur; cum præsertim soleant medici servire locorum & hominum consuetudini (quo enim alio pacto curarent?) & alimenta usitata pro bonis habere: ipsi à consuetudine, ut philosophia postulat, aliquantum nos abducemus, & non quid fiat, sed quid fieri oporteat exquiremus; eaque præcepta edemus, quæ si homines sequantur, non valetudinem solùm tuebuntur, verùm etiam diuturniorem vitam colent. Nam ut is sum, qui mortali corpori æternitatem adjici non posse putem, ita censeam alimenta quædam esse, quibus vitæ additur, quædam quibus demitur. Atque medicinæ munera esse credo, non solum, quæ plerique pollicentur valetudinem secundam conservare, adversam profligare; verùm etiam hominum vitam propagare, &
corpo:

corporis dignitatem & formam hominibus parare. Etenim cum viderem nonnullis in regionibus homines esse & procerâ corporis facie eminentes, & ævo vivaci fata prorogantes: in aliis, homines brevitæ staturæ pusillos, & angustis vitæ curriculis circumscriptos esse, mihi causam hujus rei quærendam putavi. Statuere enim non poteram, tantæ rei non aliquàm esse magnam gravemque causam, cum sine causa nec Deus optimus maximus, nec parens rerum, natura, quicquam gerere soleant. Nec mihi probari potest eorum hominum ratio, qui id omne cœli inclinationi acceptum esse ferendum putant, cum habitus corporis insignia discrimina in pari cœli plagâ tractuque videamus, ut id non ex cœlo, sed ex alia causâ haurire videamur. Sed illi sic rem constituunt: immanes corporum proceritates gigni in distantibus mundi oris, exusta & glaciali, illic ex caloris nixu supera capeffentis, hîc ex alimento humoris corpora diffudentis: medio in tractu modicum corporis habitum gigni, humore & calore temperatis. Significari ab iis puto Æthiopes eos, qui Macrobbi vocabantur, quos omnium mortalium celsissimos & pulcerrimos fuisse historia tradunt, & Germanorum populos præstantiâ corporum excellentes. Attamen & in Æthiopum cœlo breves Pygmæi nascebantur, & multis gentibus eundem cœli, quem Germani spiritum ducentibus parem staturam natura non largiebatur, ut cœlum aliquid, non tamen omnia posse videatur. Ac si cœli potissimum hoc loco ratio habenda sit, magis adolefcere oporteat gentes medias incolentes plagas, quàm extremas. Ut enim ad procreandum accommodatissima est caloris & humoris temperies, ita quoque ad incrementum promovendum calore efficaci, humore sequaci, cum ad septentrionem frigus, ad austrum siccitas impedire videatur: ita fieret, ut benignitate cœli mediæ inclinationes

T

tiones

siones proceriora corpora hominum gignerent, quam ultimarum. Sed profectò ille nimis longè causas repetit, qui ex coelo ducit, cum multæ sint ceteriores & propinquiores, quarum prætermissio semper mendacii astrologos condemnat, qui ut in mutis brutisque animantibus, quod tamen non concesserim, ex coelo ista decernere possint, naturam semper eandem sine varietate obtinentibus, tamen in homine, cujus vita tantâ victus cultusque varietate distincta est, tantâ dissimilitudine legum, institutorum juris notata, tanto artificiorum & disciplinarum discrimine insignita, tanta voluntatis libertate donata, nihil ex coelo, nisi temerè & mendaciter, affirmari potest. Ergo non magis extremis, quam mediis coelum favet, cum alios immodico vapore, alios immani frigore urat, medios propitiâ utriusque moderatione fovet, ad procreationis & amplificationis commoditatem: illud potius exquiri debuit, quæ cujusque populi vita, quæ alimenta. Ex iis enim incrementi causas facile perspicere potuissent. Ut enim in mari majores belluas nasci videmus, quam in terrâ, propter ipsam elementi liquidi sedem, & humoris luxuriam, ita quoque in terrâ pro rata portione evenire judicandum est, ut ex alimento & sede corpora magis aut minus auferant. Non videtis propè perennes aquarum rivos, quam læta stirpe pubentes adolebant arbores, in arena soloque salso maligno proveniunt exiles & retorridæ plantæ vix exurgant? Sic quoque nobis de hac, ut Plato ait, inversa arbore, id est de homine judicandum est, cui soli loco alimentum est. Ut enim è solo stirpes alimentum eliciunt, sic homines ex eo, unde pastum capessunt. Quis igitur Æthiopum erat illorum cibus, quos Herodotus omnium hominum pulcherrimos & altissimos fuisse scribit, ex eodem scriptore scire possumus. Illis enim cibo fuisse carnem coctam narrat, potui lac & haustum aquæ

quæ, cujus tam tenuis esset liquor, ut in eo omnia, quamvis levia siderent; censeas Herodotum à Gallicis scriptoribus fontem Juventatis celebratum cogitasse. Senectutis enim ad annos centum viginti vivacis causam in solo fonte propè putat: ego in omnibus, cum lac & carnem elixamenta naturæ jucundissima & accommodatissima intelligam. Itaque non dubito, quin si qui populi his præcipuè vel solis uterentur, juventutem essent nobiliorem & generosorem indole corporum summissuri, nec in sobole ea corporum detrimenta sensuri, quæ quotidie cernimus semper in diminutionem carpente liberos posteritate. Ac qui cum victum instituunt, si proceri sint, non dubito, quin paræ staturæ liberos generaturi sint. Quis autem Germanorum victus tum fuit? tota illa regio vitem ignorabat, potui erat humor ex hordeo aut frumento in quandam vini similitudinem corruptus, vino certè minus noxius: cibus simplex, agrestia poma, recens fera, lac concretum, pecus. Ab iis alimentis, ut Tacitus ait, in eos artus & ea membra excresecbant, quæ omnes mirabantur. His causis etiam annumerarim: toram ferè tum Germaniam, aut paludibus occupatam, aut sylvis opacam fuisse, ut humidior solo auctiora quoque corpora evaderent. Scio istam vitæ rationem à præstantissimis scriptoribus, quod à Græcorum lautitia & munditia alienior esset, ita damnatam, ut se quæ de valetudine tuenda scriberent, Germanis scribere negarent. Ego verò, quando elegantia potius hominum opinione, quàm veritate constat, ea quæ non solum animi, sed etiam corpora effœminantur, ad meos traducere mallet illam vitæ rationem, quæ speciosissima & firmissima corpora redderet, quàm eam retinere quæ turpia & imbecilla, & propemodum morbis proxima, specimenque potius hominis optimè temperati ex Germanorum corpore, quàm Græcorum

corum sumpſiſſem , apud quos tum vix temperatum homi-
nem eſſe potuiſſe credo. Et tamen illi hominum magnitu-
dini cœlum officere videtur , quod horridum & gelidum
eſt. Argumento eſſe poſſunt pecudes , quæ illic puſillæ &
degeneres , ut Tacitus ait , naſcebantur : multa verò anima-
lia ne naſci quidem poſſant , quæ in calidioribus locis facilè
proveniunt , & in nonnullis tanta magnitudine adoleſcunt,
ut in India dracones ſuis voluminibus facilè vaſtos elephan-
tos ambiant , & circumplacent : vermes ad LX. cubita cre-
ſcant , elephantosque abſtrahant , formicæ lupos æquent.
Ergo illum corporis auctum alimento , non cœlo acceptum
ferre oportet. Græci autem ſcriptores medicinæ , nec ſuo-
rum corpora fingere , nec pro imperio , legiſlatorum more,
aliam vitæ rationem præſcribere potuerunt : in eo victu cul-
tuque , quem apud ſuos obtinere viderent , acquievêre , &
quod boni artificis eſt , præſtitêre , ut pro conditione homi-
num , temporum , ciborum , medicinam exercerent lauda-
tiſſimam. Quod ſi illam humanitatem conviçtus Græco-
rum , illam elegantiam , qua animi & corpora franguntur ,
commendabunt ſimplicem autem & naturæ congruentem
Germanorum illius temporis vivendi rationem , contume-
lioſis verbis barbariem & inhumanitatem appellabunt , &
damnabunt : næ à mea ſententiâ plurimum diſcrepabunt.
Quod ſi ſuorum corpora & illorum comparaffent , quan-
tum inter utriusque cibi elementa intereſſet , intellexiſſent ,
magisque rerum argumentis , quàm receptæ opinioni fidem
habuiſſent. Quod utinam ſuis commentariis homines do-
ctiſſimi eſſent complexi , quo cibi potusque genere ampliſ-
ſima corporum dignitas , præclaraque facies pararetur ; e-
quidem iſta præcepta non in poſtremis putarem ducenda.
Ita enim generoſa juventute populi florerent , & corporibus
ad pacis belli que artes idoneis & valentibus uterentur. Nunc
quotus

quotus quisque ita corpore constitutus est, ut illis muneribus par esse possit: cum plerique vix hærere videantur, parvis & defectis corporibus exangues, abortivi propè partus, non solum macie extenuati, verùm etiam brevitate deformes? Ista corpora nobis sana quisquam persuadebit? Homines nobiles venationis studiosos videmus, diligentissimè & propè fastidiosè deligere, quem admittant canem ad pulcrum sobolem sufficiendam: eadem quoque atque adeò major est cura in admissura equorum, ut generosi tollantur pulli: quanto magis operam dare deberent principes, ut præstantem haberent pubem, quæ ipsis & præsidio esset & ornamento, certa educatione constituenda, cibusque præscribendis, qui staturæ potius adderent, quàm detraxerent. Ex his igitur quæ posui, satis esse perspicuum arbitror, in æstuosa & gelida plaga, proceritatem corporum cibo potius, quàm in cælo ascribendam esse, atque in utraque potius ad breviter adjumentum esse, quàm ullum ad proceritatem commodum. Sed & naturæ prudentissimus Hippocrates illis in locis, in quibus aëris status clemens est, & temperatus, feliciter augescere corpora scripsit, ut in Asia multò formosiores & celsiores nasci homines, quàm in Europa: cum in illa modico tepore quæcunque nascuntur excepta, blandi aëris molititè modicè laxata evocentur: in Europa auræ frigore constricta & quodam stupore torpentia crescere prohibentur. Quod si homo omnium animantium, ut constare ferè video, optimè temperatus est; quis non censeat eum in optima & ipsius temperamento conveniente aëris constitutione, non solum commodissimè conservari in suo statu, verùm etiam ad incrementum egregiè proficere? Nisi fortè quis in sede contraria, ac loco repugnante, cujusque incolumitatem & salutem esse positum putat: quam Empedoclis sententiam fuisse animadverti, ex caloris copia

quia pisces censentur in frigidum elementum demersos esse. Sed eam ab omnibus doctis merito explosam esse video, cum familiaris cuique sedes, quam contraria, salutaris magis esse videatur. Ac non dubito, quin olim illis in locis, quæ tanta moderatione caloris & frigoris prædita sunt, eximia staturæ provenerint, postea mutato victu sensim diminutæ decreverint in posteris: cum in Græcia, quæ Asiæ comparanda non est, heroicis temporibus egregia hominum altissimorum robora extiterint. Itaque literis mandatum est, heroes ferè illius ætatis dentum cubitum altitudinis fuisse. Refert Philostratus cum bustum Aiæ æstu maris, quo aluebatur vitium fecisset, in eo visa esse ossa herois duodecim cubitos longitudinis æquantia: effossa quoque è sepulcro Orestis ossa septem cubitorum fuisse narrantur: Hylli quoque Herculis filii immanis magnitudinis ossa reperta fuisse ajunt, multaque alia ejusdem generis memorare possem, quibus supersedere decrevi fastidio lectoris occurrens. Certè illa tempestate eximia præstantium corporum robora fuisse, Hesiodus & Homerus, qui propè ab illa ætate fuerunt, in poëmatis canunt. Alia subinde decrescientium corporum à philosophis quibusdam ratio refertur. Nam magni illius anni, qui conficitur, cum sidera longinquis temporum intervallis, eandem descriptionem cœli comparationemque inter se retulerunt, hyemem esse quandam tradunt & æstatem, ut hujus nostri vertentis: hyemem autem illam aquarum diluvione omnia inundare, æstatem flammeo vapore omnia exurere: ergo cum in illam æstatem, ut censent, nunc properet mundus humore decrescente, non injuria ubertatem seminum sensim exugi, & exarefcere. Id stud à philosophis illis subtiliter & ingeniosè magis excogitatum dixerim, quàm verè. Nam si in vices illius ætatis mundus pergeret, tepidiores subiade sentiri hyemes oporteret,

tēret, ardentiores æstates. Atqui illas non minus nivofas, quàm majores nostri experimur, nec has æstuosiores: ac ver non minus pluvia gravidum ad alenda semina videmus. Quod si consumeretur lenta quadam temporis tabe feminum humor; an non obsecro illorum seminum, quæ ita individua & minuta sunt, ut oculorum aciem propè effugiant, oporteret multis antè seculis procreationem cessasse? Quantulum enim in illis humoris latet? Attamen in cupressi globulis delitescunt granula, quas arborum magnitudines hodiè etiam pariunt? ille ficuum *νεγχεραμίδες* quæ vocantur, à milii, ut opinor, exilitate, quæ nucleo tantillum humoris continent; nonne jampridem exarescere debuerant, & genitali humore consumpto, effoetæ & steriles ad gignendum esse? Non est ea vis astrorum, ut exustionem & deflagrationem inducere possint: quandoque ea eveniet, momento eveniet, Dei opt. max. numine. Uade enim sideribus tantum ardoris, ut hæc omnia exurere queant? quem si hodiè non habent, unde mutuò sument? nisi quis in unum coitura dicat, ut partitum hodie calorem, tum in unum incendium conferant. Salutaris & genitalis est iste siderum fulgor, nec tam rerum consumptor, quàm auctor & procreator: proinde ne quis ea pro incendiariis habeat, mundum lustrantia, ad excitandam & fovendam rerum vitam. Tantum autem abest, ut de siderum injuria conqueramur eam in partem, ut sæpè numero nimio humore mandentia & uda semina vitiari doceamus, non satis sicca æstate. Quid quod hyeme & primo vere, uligine foli redundantis ea videmus interdum enecari. Non igitur ab exustione commentitia accersi debet decrementi causa, sed alia verior & certior exquirenda est. Stoicorum ratio refutata est, proxima Epicureorum sequitur. Ii enim mundum censent, longo temporis situ confectum consenescere, effoetisq̃ue

tisq̄ue propè elementis, vix exigua gignere animalia, quæ
antè maxima ediderit.

*Iamq̄ adeò (inquit Lucretius,) effeta est ætas, effetaq̄
Vix animalia parvæ creat, quæ cuncta creavit (tellus,
Secla, deditq̄ ferarum ingentia corpora partu.*

Additur veterum agricolarum querela, minus benignè suo
voto, terram respondere hodiè, quàm olim prædicantium.

*Iamq̄ caput quassans grandis suspirat arator,
Crebrius incassum magnum cecidisse laborem,
Et cum tempora temporibus præsentia confert
Præteritis, laudat fortunas sæpè parentum.*

Sed iniqua profectò conquestio est ista, & existimatio cen-
sentium mundum consenuisse, quem quotannis reviresce-
re & repubescere videmus. Ac si consenesceret vetustate
mundus, non minora edere, sed nulla gignere deberet, cum
senectus intelligatur potius ex procreandi sterilitate, quàm
sobolis parvitate. Quod autem in animalibus evenire di-
sputant, cur non etiam docent in stirpibus contingere? Se-
mundus senio & consumptione sui alit, partiumque aliqua-
rum accessiones & decessiones vicissitudine quadam, Deo
comperta, hominibus ignota, alias partes integrant, & mun-
dum recreant ac renovant, mutuis ultro citroque dispendi-
is & compendijis semper renascentem. Sed Epicureorum
de re quaque sententia, nullam auctoritatem, nullumque
pondus habere debet, quos equidem ferè in philosophia ar-
tem ludicram exercere video: ita ridiculæ ab iis afferuntur
causæ, ut risum plerumque captare videantur. Ego rem
non tam altè repetendam, sed ut ante dixi, à propiore caus-
sa ducendam esse censeo, ut à cibo & potu: quorum gene-
ra, quæ ad corporum amplificationem valeant, quæ offic-
ant, si cognoverimus, profectò intelligemus, unde ista ho-
minum brevitæ, quæ etiam fati corripuit, ut Flaccus ait,
gradum

gradum; contracta sit: cum quæ integra natura prædita
sunt, quàm quæ imminuta aut vitata, ad longam vitam
accommodatiora sint. Ergo, qui cibus & potus suapte vi
humidus est, modiceque atque adeò intra modum calidus,
qui dulcis & iucundus, auctiora hominum corpora, & for-
mosiora reddit: qui siccus, qui calidus, qui acris, & ama-
rus, aliisque saporibus imbutus est, seculis volventibus sta-
turam imminuit. Ac sapor omnes præter dulcem propè
medicati sunt, medicamentaque aut condimenta censeri
potius: quàm alimenta debent. Eius rei fidem facit sanguis,
proprium & propriaquum alimentum, qui dulcis est, alia
omnia quæ sapor acrior & vehementior gustu signifi-
cant, naturam immutant, nec antequàm edomiti sint, a-
lunt. Quod profectò quadam dimicatione efficitur, in qua
victrix tandem natura, tamen non leviter ipsa tentatur.
Dulcibus quidem ita natura gaudet, ut propemodum quicquid
crecit, non aliunde pascatur. Ita fit, ut quo quicque
remotius ab hoc sapore est, eò quoque magnitudini mali-
gnius indulgeat. Quæ res tam longè lateque patet, ut stir-
pes miti sapore solo propè tolerari sustinerique videantur.
Nam, ut optimus poëta scribit:

*Salsa autem tellus, & qua perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina servat.*

Itaque ex omni stirpium genere vix unum & alterum repe-
rias, quod alio, quàm mansueto sapore feliciter proveni-
at. Etiam genus omne natantum, quod in salso mari nasci-
tur, tamen grato & dulci alimento, quod in illa salsedine
latet, nutritur. Eam autem efficacitatem alimenti & in-
crementi in dulcibus esse, lactis suavitas ostendit, tacitis
naturæ argumentis, quod ipsa animantibus recens natis ci-
bo comparavit: ut si natura sectam sequamur, & admoni-

tionem intelligere possimus, quæ sint hominibus alimenta maximè salutaria & salubria. Itaque, quæ gentes nomadicam & pastoritiam vitam colunt, formosioribus hodieque corporibus visuntur, & quæ nationes plurimum lacte, butyro, caseo, utuntur, corpora gignunt pulciora: illique homines tam salubribus & vegetis utuntur corporibus, ut medicis propè nihil egeant. Ferunt in Taprobana insula homines fuisse, qui reliquis omnium regionum magnitudine corporum antecellerent: quibus vel centesimo anno mors immatura esset & acerba. Eam autem insulam tum vites ignorasse, pomis abundasse. Nonnullæ quoque terræ earum, quas patrum nostrorum ætas aperuit, homines habent Gigantæ proceritatis, quos equidem non dubitem fructibus & lacte ac pecore vesci, vinum in usu non habere. Contrà, quæ regiones vino abundant, exiliora & turpiora minoraque gignunt corpora. Nam cum sit vinum liquidum natura, vi tamen & potestate calidum & siccum, eo se homines horis propè omnibus ingurgitantes, nec alium potum adhibentes, intempestivè ea siccant, quæ leni humore irriganda & diluenda erant. Eorum enim compage, quæ corpus fulciunt, statura summa constat, quæ si diutius humida serventur, sequacia & lenta promptam ad incrementum mollitudinem & facilitatem habent: sin cibo aut potu immaturè desiccata durentur, contumacia & rigida sursum erigenti nativo calori non parent. Interius igitur, quàm oportet insistit accretio, minusque corpora au-gescunt, cum rigor ossium, & durities ultra extendi non possit. Posteaquam enim saxeam quandam adeptæ sunt soliditatem, vi caloris excitata prodire nequeunt. Igitur igneus quidam vini ardor ossa nimium siccant, neque quàm vinum capitaliorem staturæ dignitati, infestiorisque pestem existimo. Nam ut eam alia quoque multa lædant, nihil

hil tamen deterius de ea , quàm vinum meretur , cum calore quodam præditum sit à natura alienissimo. Etenim animantium calor lenis est , mitis , blandus : vini calor ex putredine quadam natus sentitur asperior , acrior , ferventior , & humori inustus , ut calci suus ardor. Quæ cum ita sint , an quisquam mihi canet ?

Hic innocentis pocula Lesbij

Duces sub ulmo.

Ego verò vinum esse nullum innocens puto , quod tanta diminutione corporum humanum genus notarit. Quid ? quod haustum ita per omnes venas permanat , ut suam crapulam per totum corpus diffundat , minimum à ventriculo mitigatum. Nam si quid aliud aliquando nocentius sumperis , in ventriculo plusculum hærens edomatur , noxamque amittit magna ex parte : vinum celeriter suum virus quoque versum spargit penè integrum , cum in ventriculo propè non retineatur. Esse autem medicamentum potius , quàm cibum , quis non ex immutatione sui eo exhausto sentit ? Quod si damnantur mensis interdixtæ escæ , illæ quæ medicatæ sunt , nisi immutanda potius natura sit , quàm alenda , quis ingurgitandum semper vinum censebit , quod tantam affert mutationem , ut non eundem censeas ? quis autem id jure non improbet , quod ad noxam tam efficax est , ut per nutricis corpus alumnos infantes non leviter afficiat ? Et non putabimus vel legislatoris severitate , vel censoris animadversione opus esse , ut eo prohibeamur , quod quotidianis experimentis tam noxium sentimus ! Quos enim nocturnos vapores anhelamus , ubi plusculum in cœna nos invita vimus ? quàm inquietam noctem traducimus , meritas voluptatis infaustæ pœnas luentes ! postridiè autem dissatis , ut cum Satyrico loquat , malis surgimus , ubi Falerini indomiti crapulam edormivimus , pendulis & fluentibus

buccis marcentes, corpore languido & fracto vix incedentes, mirumque in modum nobis displicentes, & tamen nostrum amplectentes malum, ad eadem mox pocula redimus, languorem illum vino contractum vino pelli debere censentes. Sic ætas nobis paulatim carpitur, corpusque casualium & putre in senium præcipitatur. Hinc morborum seminarium, & amplissima medicinæ seges, nihil tamen proficientis in corrupto & vitioso corpore. Pallor aliorum ora decolor inficit, velut vini sanie omnem veri sanguinis succum vel ebibente vel corrumpente: aliorum genas velut purpurisso fucatas videas, similes illi Pani, quem Virgilius scribit:

Sanguineis ebuli baccis minioque rubentem.

Venas omnes meri medicata potio infecit, & ex eo turpi rubore ora hominum tinxit, ut locatione censorum miniatum Jovem esse censeas. Nervos autem qui firmitatem corporis continent, ita vinum labefactat & tentat, ut, qui liberalius eo utuntur, in juventute tremulos senum artus habere videantur enervato corpore. Sensus verò valdè lædit, præsertim oculorum, quorum aciem tanquam suffusione quadam conturbat, eorumque qui aquam potant, multò est acrior acies, quàm vinum potantium, quod fumis crassis & turbulentis cerebrum totum opplet, cum tenuem auram & liquidam summittat aqua. Mihi affinis est mulier septuagenaria major, quæ vino semper caruit: ea tamen nondum specillis utitur, nec minus faciliè, quàm adolescentulæ, integris & vegetis oculis acum filo inserit. Ea si vinum potasset, languidiorem jam & morientem aciem sentiret. Hic si quis vini immoderationem reprehendi potius debere dicat, quàm ejus moderatum usum tolli; is responsum sibi habeat, primum modum servari in vino non posse, si alio potu non utare. Ecquis enim non lineas transilit in
co,

eo, cuius quotidie cyathum gustasse propè nimirum sit? Nunquid
 quot trientibus in prandio & cœna, in jentaculo, merenda,
 comestatione, nostram, ut Plautus loquitur, ætatem
 proluimus. Noah ille, quem pietas mortali generi dilu-
 one perituro exemit, qui reliquias animantium alveo ni-
 tanti servavit, qui primus vini inventor fuit, qui primus vi-
 tem sevit, qui primus ejus potor, quàm fœdo stratus spe-
 ctaculo, amissis sensibus, somno consopitus profundo, nu-
 datus, quæ honestè nominari non possunt, filio suo ludibrio
 fuit. Deinde, ut vini usum, quis modi item conservatio-
 nem mihi publicam persuaserit, in qua laborat sapientiâ?
 Modum scilicet se servare offendunt, decolores & pallidæ
 per urbis plateas reptantes larvæ, & vermiculati vultus,
 quorum color nonne viscera intus corrupta indicat? Itaque
 integris sanisque interaneis, vix unum corpora dissecantes
 & aperientes medici reperiunt. Quid ego referam halitus
 fœtorem anima corrupta, & eam mephitim pulmonibus
 reddentibus, quam Averna & Charonia emittunt sævi, ut
 veteres putaverunt, spiracula Ditis? Hujus igitur pestis, quæ
 vitalia exest, quis modus esse potest, si quotidie haurias?
 perniciem istam veteres sensisse videntur, qui sacco & nive
 vini vires frangebant, & ut Plinius ait, castrabant, ut minus
 noceret: qui prima pocula non vino, sed ne mulso quidem,
 nisi ex vino leni & molli, ducebant: ut lenitate præcordia
 & venas imbueret, & mulceret, & non acrimonia offende-
 ret; ea propomata vocabant. Hinc illud Horatii:

Aufidius forti miscebat vina Falerno

Mendose: quia nil vacuis committere venis,

Nil nisi lene decet, leni præcordia mulso

Prolueris melius.

Multa quoque potionum genera dulcissimarum instituerant,
 quas calidas educebant, ut tabernæ inde θερμω αλια vocæ-

rentur. Ex quo comicus dixit, Murrhinam, passum, defrutum, mellinam, mei cujusmodi, quin in corde instruere quondam cœpit thermopolium. Cumque mulieres more Romano temeto carerent, aquam ferè biberent, grandiores tamen natu dulcibus istis potionibus, in quibus temulentia nihil esset, uti poterant, ut Varro de vita patrum scribit. Antiquæ mulieres majores natu, bibebant loram, aut sapam, aut defrutum, aut passum, quam murrhinam Plautum quidam appellare putant, quo ex genere etiam moriola erat, passi scilicet lora. Varro, vino addito loram passi vocare cœpère moriolam: nominabant quod ex uvis expressum erat, passum: at folliculos reliquos & vinacia, eam dicebant sapam. At nostrorum hominum palato nullus sapor, nisi acer & mordax, placet: ut nisi puncti sint, bibisse se nesciant. Et tamen dulcia ista potionum genera, quæ retuli, ut ad salubritatem conducunt, calore tamen officerent proceritati: vinum & staturæ juxta & valetudini officit. Illa autem quæ sibi septentrionales populi ex frugibus humore maceratis in acorem vitata conficiunt, minus utriusque nocent. Argumento sunt corpora illis in locis salubriora & auctiora. Nam ex habitu corporum, certissima ducuntur hujus rei, ut opinor, argumenta: quanquam in eo potu putredine quæsita acrimonia, quæ mentem etiam fauciat non nihil, lædit minus tamen, quam vinum. Esse autem maximam in vino vim ad dignitatem staturæ corrumpendam, docent illæ provinciæ, quæ multis jam seculis vites habent, quando longinquitate & vetustate detrimentum magis sentitur: olim non habuere. Multis seculis Gallia vitis ignara fuit, primumque vino illecta Juventus Gallorum, quæ nova illis voluptas erat, sedibus excitata suis in Italiam profecta est. Multis postea annis Gallia Narbonensis populi Romani provincia facta, vitem primum habere

habere cœpit, Julioque Cæsare res in Gallia gerente, aliis in Gallia regionibus nullus ferè vitis palmes erat. Tremellius quidem, qui Cæsare res in Gallia gerente exercitum duxit, cum apud Varronem ait, aliquot regiones se intus ad Rhenum accessisse, ubi nec vitis, nec olea, nec poma nascerentur, significat illic non modò vinum pressum non esse, sed ne stirpem quidem ullam vitis reperiri, quæ etiam sine cultu nasci posset. Non multò post Julium Cæsarem in Arvernibus & Sequanis consistæ sunt. Domitianus postea imperator, ne quis in Italia novellaret, & ut in provinciis vineæ succiderentur, edixerat: quod salubre edictum non tamen exequi perseveravit, partim adductus minacibus libellis, qui cum his versibus sparsi erant:

Κὴν μὲ Φάγης, ἀπὲρ ῥίζαν, ὅμως ἐν καρποφορήσῃ

Ὅσον ἀπὲρ σπένδα καί σουρ, θυομένῳ.

partim legatione Scopeliani Sophistæ, quem hac de re Asia publicè miserat, partim cavillatione impostoris Thyanci, qui à Domitiano eunucham reddi tellurem cavillabatur. Existimo tamen nonnullis provinciis non multò post vineas ademptas esse. Alioqui Aurelius Victor non scriberet, Probum imperatorem Gallis & Pannoniis vineas habere permisisse: quod etiam Vopiscus ita scribit, Gallis omnibus & Hispanis & Britannis hic permisit, ut vites haberent, vinumque conficerent. Imperante Juliano Parabate, cœlum Parisinum jam vitem ferebat, ut scribit ipse in Misopogone: sed ut opinor raram, nec ex qua vinum fieret: id intelligi ex eo potest, quod Ammianus, qui sub eo militavit, Gallos vini quidem avidos esse scribit, multiplices tamen ad vini similitudinem potus adulterare: ut conjectura sit, tum quosque minus frequentem vini usum in Gallia fuisse. Postea tandem per Gallias omnes, excepta parte Belgicæ, vitis vulgata est. Nunc videamus, quæ ante vineas Gallorum sta-

tura

terra fuerit. Equidem non dubito, quin multi difficile factu
existimaturi sint, modulum illorum corporum invenire,
sed nihil tamen facilius. Quæ enim Gallorum robora & cor-
pora tum fuerint, facilis est ex Cæsare existimatio. Is enim
ita scribit, quibusnam manibus, aut quibus viribus, præser-
tim homines tantulæ staturæ (nam plerunque omnibus Gal-
lis præ magnitudine corporum suorum brevitatis nostra con-
temptui est) tanti oneris turrim in muros sese collocare con-
fiderent? Nunc, ut opinor, nihil causæ est, cur ex magni-
tudine nostrorum corporum, aliorum brevitatem contem-
namus, ut multis potius nostra jam brevitatis contemptui
sit. Idem quoque Livius confirmat, qui de Gallis ita scri-
bit: Gens est, cui natura corpora animosque magna magis
quàm firma dederit. Et Ammianus: Celsioris, inquit, sta-
turæ, & candidi penè Galli sunt omnes, & rutili. Id ego a-
liorum quoque auctorum testimoniis confirmarem, nisi satis
esse testatum istorum auctoritate putarem. Ac nunc ple-
rique omnes breves sunt, multoque plures nigri, quàm vel
candidi, vel rutili, ut immutato victu, non solum corpora,
verum etiam color degeneraverit: quam corporum immi-
nutionem sentiunt Germaniæ vitiferi tractus, in quibus ma-
lignius multò adolèscunt corpora, quàm in Saxonia, Frisia,
Hollandia, vitem nescientibus. Eandem quoque contra-
ctionem corporum multò antè senserat Græcia, quæ tantò
antè vitem habuerat, ut Homerus non cesset queri subinde
minores homines nasci. Itaque vastum molare facili nisu
jactum à Diomede ait, quod vix suæ ætatis homines duo, ut
narrat, terra moliri potuissent: quod ejus imitatione sic Vir-
gilius cecinit, in majus etiam augens, velut æstimatione
quadam decretionis ab Homeri ætate ad suam:

*Nec plura effatus saxum circumspicit ingens,
Saxum antiquum ingens, campo qui fortè iacebat*

Limes

Limes agro positus, litem ut discerneret avvis:

Vix illud lecti bus sex cervice subirent,

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Idemque sequentem deinceps ætatem in ossium magnitudi-
ne effossis sepulcris percussam fore scribit:

Grandiaq; effossis mirabitur ossa sepulcris.

Id utrisque Juvenalis credidit in eandem sententiam sic scri-
bens,

— *nec hunc lapidem, quali se Turnus & Ajax,*

Et quo Tydides percussit pondere coxam

Æneæ, sed quem valeant emittere dextra

Illis dissimiles, & nostro tempore nata.

Nam genus hoc vivo iam decrescerat Homero:

Terra malos homines nunc educat atque pusillos.

Homeri autem tempore, cum esset non admodum in Italia vitis, quanquam Virgilius ejus illic repertorem fuisse Saturnum tradit, eum vitifatorem vocans, stupendæ hominum staturæ erant, effossum ajunt Pallantis, Evandri filii, cada-
ver, æquasse longitudine altitudinem mœnium Romanorum. Hinc in Sicilia illa Cycloperum immania corpora, carne & lacte vescentium: etsi ait in Sicilia vitem fuisse, lac tamen, non vinum Cyclopes, cœlo capita alta ferentes, adhibere solitos. Ac ne in Græcia quidem tum plurima vitis fuisse videtur, cum in recensione exercitus Homerus tribus, ut opinor, tantum locis vineta tribuat, cum tamen videri possit ex sua etiam potius ætate id scribere, quàm heroica: in Phrygia quidem jam frequens erat, quam ἀμπελόεσσαν appellat. Quanquam autem jam Romuli ætate vitis erat in Italia: rara tamen erat, nec Roma ferè bonitatem vini intellexit sui ante DCXXXIII. annum ab urbe condita, cum adventio uteretur & transmarino, nec ulla esset vernaculo autoritas. Vitis autem à calidissimis profecta regionibus,

bus, paulatim quoquo versum serpere cœpit, & ex Asia in Europam transportata est: hominum genus, quacun- que incessit, velut mutilans, & molem corporum imminuens. Itaque non tantum in Italia Italorum corpora diminuit, ve- rum etiam advenarum, Gothorum, & Longobardorum, quorum prægrandia corpora fuisse narrantur, & in Gallia Francorum ac Burgundionum, quos Sidonius septipedes, (eo enim vocabulo utitur) appellat. Contra in regionibus, in quibus vitis staturam corruperat, postquam ex nefaria ne- fandi vatis religione hominibus vino interdictum est, mi- nus jam decrefcentibus corporibus, nostrorum corporum semper sublabentium comparatione, jam proceri & gene- rosi nascuntur. Proceros enim hodiè & amplos Africum cœlum generat, olim pusillos & exiles procreabat. Id ex Silio intelligi potest ita scribente,

*Princeps signa tulit Tyria Carthagine pubes
Membra levis, celsiq; decus fraudata superbum
Corporis.*

Ex quo perspici potest, quantum possit in utramque partem vinum, vel concessum, vel interdictum. Illam autem cor- porum brevitatem, quam affert, multa sequi incommoda neminem fallit. Ille sceleratus & capitalis veræ religionis hostis, qui suam impietatem armis longè lateq; non pie- tate propagari volebat & sanciri, callidè animadvertit, quanta vis ad animos effoeminandos in vino esset, ut secta- tores haberet manu promptos, & bellicosos, suis vinum per- petua lege ademit. Itaque quas de pio Christianorum ge- nere victorias, quæ spolia nefarius & sacrilegus hostis retu- lit? Utinam non in totum damnato vino, sed circumscripto tamen, tandem aliquando ad veram virtutem Christiani expergiscantur, belloq; justo & pio recuperent regna no- bis adempta. Fortasse tamen importuna illa bellua, quæ ex
impia

impia omni fraude, & omnium scelerum colluvione concreverat, impietatemque pro sanctimonia amplectebatur, id non viderit, sed ex consuetudine patriæ edixerit. Diosdorus enim in narrandis Demetrii rebus, ait, Arabas illos ex omni propè ævo aquæ potores fuisse. Itaque multa ante nefandi vatis ætatem, cum milites Romani à Saracenis victi dicerent, vinum non accepimus, pugnare non possumus, Nigercorum imperator, erubescite, inquit, qui vos vincunt aquam bibunt. Lege quoque militari Romani vinum non bibebant olim, aut vernaculo utebantur, aut non ad vestitio. Indicat Metellus, qui, ut exercitum corruptum ad veterem disciplinam in Africa corrigeret, mercatores vinarios omnes exegit, potusque Romanis in castris erat aqua, aut posca, si vinum deesset, aut mellina, ut apud Plautum dicit cacula militaris, nisi si in vidulo est, aut mellina. Apud priscos Romanos ante XXXV annum nemo vinum gustabat, cum ut apud Platonem est, ignem igni addendum, ut arbitror, non existimarent. Zaleucus Locris Epizephyriis legem tulit, si quis in morbo merum sine medici præcepto bibisset, ut capitale esset. Apud Massilienses, mulieres temeto carebant, & aquam bibebant: quæ eadem etiam apud Milesios lex erat. Veteres autem Germani vinum ad se omnino importari non sinebant, quòd ea re, ut Cæsar scribit, ad laborem ferendum remollescere homines atque effœminari arbitrarentur. Quæ eadem, tum quoque Nerviorum, qui omnium Belgarum longè fortissimi erant, sententia fuit. Nihil enim ad suos vini patiebantur inferri, quo relanguescere animos, virtutemque remitti putabant. Nec dubitem, quin Lycurgus ille, qui Baccho infestus vites succidit, eodem consilio id fecerit, cum fomentis ignavia virtutem diminui videret. Aliorum populorum potum in vini saporem ementitum,

*qui pocula lati
Fermento, atque acidis imitantur vitea sorbis.*

sive pomarium, sive pirarium, sive illum ex frugibus olim Ægypto familiarem zythum, hodièque & olim magis septentrionalibus notum, ex putredine maceratarum frugum, & aliarum rerum adjectione, ad excitandum saporis acumen admixtum, & si nonnihil, illum quidem tamen crescentia lædere corpora minus censeam, quàm vinum, quæ largo etiam humore aquæ perfundit. Id habitus corporum docet, ex quo certissima sumi fides potest. Nec verò conicere possim, unde tanta nonnullis in provinciis decessio corporibus facta sit, quàm ex vetusto & quotidiano vini potu: decessisse quidem aliis in locis, in quibus zythus bibitur, corporibus video, minus tamen multò, ut insalubrem eum hominibus censeam, minus tamen, quàm vinum. Decrescunt etiam corpora siccorum assiduo usu, ut multi panis. Itaque illi apud Herodotum Macrobij Ethio: pes eximia corporis proceritate eminentes panem ignorabant, & Cyclopes illi apud Homerum prodigiosa corporis vastitate excellentes, pane non vescuntur: ac Polyphemum ait non esse similem homini panem edenti, quòd ut opinor existimaret, tantæ moli attollendæ alio opus alimento fuisse. Sed illud incommodum magnis aliis opportunitatibus compensatur. Utenim illam luxuriam corporibus non auferat, saluberrimum tamen & mitissimum est. Nec profectò assentiar Æthiopibus illis, qui tam brevem coli à nobis vitam dicebant, quòd pane vesceremur, cum stercora potius fœdo vocabulo esse dicerent, quàm alimenta. Officit & staturæ locorum siccitas. Itaque locis humidis, quàm siccis, si eodem alimenti genere cultores utantur, grandiores evadunt. Cujus rei locupletissimus testis fuerit Hippocrates, naturæ solertissimus interpret, qui Phasianos in palustribus locis habitantes, corporibus proceris extitisse scribit. Quod tamen habitus corporum in Asia, quàm Europa,
pulcri-

pulcriores, & proceriores fuerint Hippocratis ætate, de Thracia, Macedonia, Thessalia, Græcia, quæ jam diuturno vini usu dignitatem corporum perdiderant, intelligendum est. Nec tam cælo & aëri, quàm cibo & potui, ejus rei causa tribuenda est. Quod si Hippocrates eo tempore Germanorum & Britannorum corpora vidisset, aut fando etiam accepisset, (erant enim tum celsissima) Europæos Asiaticos humiliores non scripisset: tunc cum Thessalis & Græcis eos comparabat. Res in Asia gerente Alexandro, altissimos Græci cognovère Chorasmos, quos, ut opinor, non noverat Hippocrates; neque dum enim arma illas gentes aperuerant, Dahæ, Saccæ, Indi, & ultra Tanain amnem in Europa colentes Scythæ, quorum nemo, ut historia loquantur, ita humilis erat, ut non humeri ejus Macedonis militis verticem æquare possent, quorum magnitudinem corporum alimento potius, quàm cælo tribuerim, cum hi populi, vite carerent. Detrahunt etiam corporum magnitudini morbi in tenera ætate, qui corpus coquentes, solida intemp. stivè durant, alimentum corpori negant, utroque justam adolescentiam impediendo. Itaque qui in pueritia crebrò valetudine conflantur, ad eam proceritatem non exurgunt, quam attingerent nullis aut paucis morborum offensionibus tentati. Cura quoque & sollicitudo, quæ corpus macerat, labor præterea incrementum prohibet; eoque nomine olim pueritiam in omni indulgentia, & animi remissione Germani habebant, nullis officiis, nullisque disciplinis assuefactam, ad vires alendas & corporis magnitudinem. Itaque imperatæ pueris operæ, atque functiones assidua, ut plebejis & proletariis, vires frangunt, magnitudinem carpunt, proceriorque multò nobilitas accrescit indulgenter habita. Sunt & in parentibus causæ diminutionis, ut in mulierculis, quæ junceæ cupiunt esse, & succin-

Etiores, arctiusque se vinculis astringunt: in quo non tantum sibi, sed etiam foetui nocent. Est & aliis in rebus nonnullis noxa, quarum ego commemoratione abstinebo, quodque proximum est agam. Etenim cum viderem paucos, ac vix ullos esse, qui illud vitae curriculum post diluionem à Deo hominibus definitum ita decurrerent, ut ad flexum venirent, existimavi hujus rei causam esse quaerendam, ac mihi illud quaerenti venit in mentem, suspicari aequum istud breve humanae vitae, de quo Deum propè accusantes queri solemus, nostro vitio nostraque culpa esse contractum. Nam quae res corpora nostra debilitavit & fregit, eadem quoque de hominum vita semper aliquid decerpit & amputavit: ac de aevi angustiis magis etiam, quam nos posteritas conqueretur, eandem vitae victusque sectam si sequatur. Quis enim dubitare potest, quin corporum diminutionem vitae breuitas consecuta sit? Etenim in eodem genere proceram pumilis vivaciora videmus, ut bellatorem equum, quam parvulum mannum, grandem molossum, quam catellum meliteum. Et pusillos hujus aetatis homunculos esse posse tam annosos credemus, quam praestantia majorum nostrorum corpora? Veteres scriptores tradidere, in quibusdam Indiae locis homines quinum cubitorum & binum palmorum longitudinis existere, eosque CXXX. annis vivere: contra homines esse aliis in Indiae tractibus brevitatis contractae, eosque non ultra quadragenos annos vivere: nisi fortè quis cubitalem nanum aequare posse fata proceri hominis putat, adhuc adolescentem propè senescere incipientem. Igitur reum hujus brevitatis vinum praecipue citaverim, quo corporum vita praecipitatur: & cujus rei etiam causa apertissima. Nam cum suo ardore corpus accendat, pubertatem properat, qua festinata senectus acceleratur. Ut enim olitores radicibus, praecoques fructus accersent.

cerfentes, fimum & calcem fubjiciunt, ftirpesque mox effe-
ctas & elanguelcentes in crudum & immaturum fenium
impellunt: ita quoque vini calore celerius evocata puber-
tate fenectus ipfa ocyus elicitur. Virgines quoque urbanae,
fi quae liberalius vino in tenera aetatula utuntur, celerius,
quam ruficae viro maturae funt, ftatim, ut veteres loque-
bantur, fororiantibus mammis: pueri quoque velticipes
citius redduntur, & Veneris avidi. Contra olim apud Ger-
manos vini ignaros fera juvenum venus erat, & inexhau-
fta pubertas. Properata autem pubertate, reliquas aetates
ceffare putamus, ac non pari paffu incedere? Quod fi in u-
no homine vinum id efficere potest, tot feculorum tabe
quantum noxae, quantum detrimenti, affiduo ejus hauftu
contractum putamus, vitio a parentibus in liberos abeun-
te, & ab iis deinceps propagato, magisque porro inolefcen-
te, & fubinde vetuftate fe corroborante? Mihi quidem vi-
ni offenfiones mecum reputanti, mirari fubit, qui fieri poffe
fit, ut fexagesimum hodie quisquam attingat annum. At
que ut in eo argumento commorer: quod ceppi, quod cer-
te longe firmitimum effe arbitror, fic exiftimo hominum
vitam, ut reliquorum animantium, veluti duobus contine-
ri motibus, quos interjeftus dirimat ftatus. Nam a primo
ortu ad aetatis vigorem & florem motus unus exigitur, quem
excipit ftatus confidentis aetatis. Inde fuccedit vergentis in
fenectum inclinatio: ac quibus in animalibus celerior effe
perfectio, ea aevi brevioris effe videmus, ut equum & ca-
nem: in quibus tardior, vitae longioris, ut hominem. Ergo
cum animantium generi iftam legem natura dixerit; ali-
mentorum genera, ut vinum, quae motum priorem corri-
piunt, & in propinquo pubertatem fiftunt, fine controver-
fia vitae detrahunt: quae motum priorem remorantur, eam
prorogant. Itaque juvenus in vitiferis locis maturius genas
lanu-

lanugine opacat, contra aliis in locis juvenes diutius imberbes sunt. Quantum ergo illic efflorescentes adolescentum generum temporis præcipiunt, tantum ætas ad senectutem celerat, quantum hic diutius sunt investes, tantum spatii quoque vitæ propagant proportionem. Ac non dubito, quin si crapulam & immoderatas intempestivasque epulas vitarent homines zythum potantes, quin diuturniore multo usura vitæ, quam qui quotidie vinum bibunt, fruituri essent præsertim cum ea pocula multo sunt innocentiora, quam meraca. Itaque nonnulli in Britannia ad centum viginti annos vivere dicuntur eo potu utentes, quod cœli beneficio nonnulli attribuunt imprudenter. Nam etsi Britannia, ut scribit Cæsar, temperatior est, quam Gallia, remissioribus illic frigoribus, quod evenire arbitror, quod cœlum illic concretius, & pinguius, in Gallia liquidius & tenuius, & quod in Gallia brumali die septentrio ex aura quadam nivalium montium magna ex parte nascatur, in Britannia ex aperto & calido mari: tamen non est ea regionis illius temperies, ut tantam vivacitatem hominibus afferre possit, cumque Aristoteles scribit, in tepidioribus locis homines longioris esse vitæ, in iis profecto Britanniam nunquam ipse numerasset. Britanni quoque, ut audio, zytho & vino miscent saccarum, valdeque dulcibus portionibus delectantur, naturam delinientibus & jucunditate perfundentibus, ut utriusque vitium, quod in asperitate quadam putredinis & acrimoniæ hæret, non leviter emendetur. Itaque Livia Augusta, quæ LXXXII. annos vino Pucino retulit acceptos, plures multo vel aquæ mulsæ vel zytho mulso acceptos referre potuisset. Nec magno illi scriptori profecto unquam assentiar, qui censet aquæ potores justam ætatem conficere non posse, quod secus est. Multo enim illis, quam vini potioribus vita longior ageretur, id rerum eventis confirmatur,

tur, & exemplis, quæ in hoc genere plus auctoritatis & momenti habere debent, quàm hominum ingenio rationes utrumque excogitatae. Nam Æthiopes illi, quos ex vitæ diurnitate Macrobios appellavêre, aquam potabant. Seres quoque, qui ad trecentos annos interdum vivebant, aquam potabant. Arhos in summo jugo oppidum habuit, in quo dimidio longior, quàm aliis in locis, ætas habitantium fuit. Vivebant enim ad centum triginta annos, ut nonnulli scribunt, quod vescerentur viperinis carnibus. Ausim affirmare, eos non multum vini bibere solitos esse. Aquæ autem potus quàm salubris sit, quis ignorat? cum videat omnia propemodum quæ gignuntur, ejus alumna esse? Cum autem educare possit tam vastas altitudines quercuum, & alnorum immensitates, quibus non tantùm potui est, verùm etiam cibo, dubitabimus ab illa homines nutriri? Nec verò hominis tantum alimentum est, quod rubore suffectum per venas manat, verùm etiam liquidus quidam humor aquæ sanguini immixtus, cujus rore totum corpus salubriter irrigatur. Itaque in magno calore & siccitate, cum æstus ora & viscera penitus urit, ut in agmine nonnunquam evenire solet, facilè tum judicamus, quem potum natura nobis conciliaverit. Tum enim non vinum, sed aquam desideramus. Jumentorum quoque genus omne, quorum corpora à nostris nihil differunt, in eo potu acquiescunt. Quod si quid in aqua vitii esse quis contendat, quàm facilis est ejus emendatio, si coquas, si momentum vel mellis, vel saccari addas, quàm jucundum temperatur & salubre poculum? vinum quidem non tam poculum, quàm medicamentum esse arbitror, cujus sano & valenti unum & alterum obsorbuisse cyathum plus satis esse videatur, cardiacis, defectis, stomacho laborantibus, senibus propinandum est, plurimorumque morborum medicina esset, nisi quotidiano usu, ex medicamento venenum nobis reddidisset.

Bacchus ille quidem vitis inventor, ut profanus credidit populus, nõane, ut ipse mulierculæ vultum gerit, ita viros hoc malo veneno, tanquam Circea potione, in fœminas immutavit? Nec verò sine causa venenum mihi videor appellasse, quod tamen consuetudine non putamus: ut qui quemadmodum solennia, ut Flaccus ait, insanientes, tutoris à prætore dati non credimus egere. Sed si ebrios vulgò non videremus, quem illo hausto sic mente caligare cerneremus, an non obsecro à venefico potionatum putarem? nos quidem etiam veneficum interficeremus, ut olim Attici rustici Icarum, qui ipsorum propinquis vinum propinarat. Quid ego commemorem, quot modis hæc vitæ pestis non tam condiatur, quàm adulteretur? in quo dum palato servitur, quàm valetudo profligatur? cæteris in saporibus rerum voluptuarius est gustus, hic verò penitus insanit, ac in vino quærit brevem transeuntis liquoris titillationem, diurnam mentis alienationem, aliis gypso, aliis calce, aliis sulfure, aliis marmore, aliis aqua marina, aliis jumentorum stercore, ut honos præfandus sit, saporem vini non tam excitat, quàm vitiat: aliis resina corrumpit ad capitis dolorem & vertigines efficaci, ut ex eo nomen crapulæ ipsa meruerit. Et hominibus placet jucundè & suaviter bibere tanta mercede? Nunc miramur tam brevem esse hominum vitam, cum suapte vi noxia etiam cura nocentiora reddamus? Animadverterat Comicus vitio alimentorum vitæ detrahi, atque ideò scripserat,

*Et homines cœnas sibi coquunt: cum condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Fivis convivis intestina quæ exedunt:
Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt,
Cum hasce herbas huiusmodi in suum alvum congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modò:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.*

Quan-

Quanto æquius de vino, quàm de herbulis & oleribus, de condimentis, istud queri potuit? præsertim cum hominibus venenum potius sit, quàm poculum. Jam verò quale illud tandem censendum est, in quo optimi nota argumentum sit maximi vitii? Nam nobilissimæ quæque vini cellæ maximè corpora lædunt: ignobilia vina minori detrimento bibuntur, & salivam innocentiores habent, ut quæ vino generosissimo censentur regiones veneficio propè quodam venditentur. Quod autem nonnulli ajunt, vino vires ali, perspicuè falsum est, vel Homero teste, qui in vinosis tamen numeratur: apud quem Hector vinum recusat, ne enervetur. Illud verius ab antiquis scriptum, lactis potu ossa & artus crescere, frugum nervos convalescere, aquæ carnes augeri, his omnibus vires ali, corpusque gliscere. Nisi fortè quis generis diminutione vires amplificari censeat, & pumilos proceris robustiores existimet: vires staturam ferè sequuntur, ut brevitatem infirmitas. Staturam autem vino contrahi veteres non ignorarunt, qui simias & quadrupedes, quibus digiti sunt, crescere negaverunt assuetas meri potu. Quasi verò in aliis cesset ejus virus, in simiis tantum & nonnullis quadrupedibus valeat: ac non ut mentem in hominibus sollicitat, sic quoque corpus afficiat. Itaque remollitis & languentibus corporibus vitiferarum regionum, bellicosæ & fortes olim Scytharum & Gothorum nationes à provinciis profectæ vite carentibus, imperium Asiaticum & Romanum evertère. Ac nunc quoque Turcæ populi Scythici, etiam Herodoto noti, in quo tamen Jyræ, pro Turcæ, vitiosè scribitur, rerum potiuntur: & antè Saraceni, non tam rei militaris studiis colendis, quàm abdicando vino, quo remoto, virtus instruitur, suppeditato frangitur. Ac quancumque nationes illæ, quæ vinum non habent, examina sua juventutis mittent in vitiferas regiones, veteribus colonis vel migrandum vel serviendum erit. Sic Gallia Fran-

eis victoribus paruit bello quaesita, agrosque omnes Franci possederunt beneficiarios & liberos, vectigales & clientelares Gallis attribuerunt, ut servis, quæ hodieque juris descriptio in Gallia durat. Noxam istam vini callidè perspexit Rebi Getarum Regulus, qui gentem illam undique oppressam & afflictam adeptus, succisis vitibus ita liberavit, & excitavit, ut longè lateque finitimis populis subactis amplissimum imperium compararit, Romanisque formidabilis fuerit: sed tantum abest, ut ea persuaderi hominibus nostris possint, ut vinum cum ambrosia Deorum libenter commutaturi non sint: nec ut hanc sententiam obtinerem, idcirco hæc differui: non sum ita ignarus nostri sensus: sed ut id quod pro certo habent, esse saluberrimum, & hominum vitæ utilissimum, ostenderem controversia non omninò vacare, nec incautè eo & inconsideratè utendum esse. Nam cum scirem divinum illum Platonem suis monitis longè æquissimis & saluberrimis, qui pueris ante duodevicesimum annum vino interdicit, inde ad tricesimum moderatum ejus haustum concedit, liberaliorem postremò & largiorem senectuti indulget, apud surdam posteritatem usque adeò nihil profecisse, ut nonnullis in locis propè pro lacte nutricis ab infantibus bibatur, non ita insanio, ut postulata mea multò duriora & iniquiora, in vulgus fidem impetratura putem. Maxima regum potestas est in terra, populusque noster obedientissimus, attamen id Rex si pro imperio jubeat, vix obtineat, & nostri homines unum hoc editum recusaturi esse videantur. De capite & fama, de fortunis omnibus dimicare malent, quàm de vino nullam non jacturam leviolem duxerint, eoque res rediit, ut Cerere propè libentius, quàm Libero carere velint. Satis mihi sit, si illud ipsum, quo tam avidè fruuntur, cujusmodi sit aliqua ex parte cognoverint. Nam à vulgo non est postulandum, ut volu-

ptati

prati salutaria præferat, quàm vitæ periculo pacisci optat, libidini semper potius, quàm usui serviens, atque rationi. In potu autem ita rabidè & intemperanter voluptatem sectatur, ut in aliis generibus, salva tamen & incolumi ratione, genio morem gerat: hic animi principatum de statu dejiciat, & merito victis sensibus, bruto nequior & posterior esse videatur. In quo ita sibi placent non tantum, qui è vulgo sunt, verum etiam boni, ut olim extiterint civitatis orbi terrarum imperatoris principes, qui libros de ebrietate non tam scriberent, quàm evomerent. Putamúsne vulgi docilitatem defuisse tanto magistro, cui omnium libertas addicta erat in servitutem? hæc adhuc defuerat vitiis, ut tantis auctoribus vitam pessundarent, fatis per se in mala propensam. Sed si, qui ebriosis pudendo scripto patrocina-retur, inventus est; qui abstemiis suffragetur inventum esse queremus? Sed homines querantur licet; hoc scio nemini, utcunque rescadet, ista parum sobria visum iri.

F I N I S.

Y 3

INDEX